

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	13
PRZEDMOWA	15
ROZDZIAŁ I. POJĘCIE I PRZEDMIOT PRAWA KONSTITUCYJNEGO	17
1. POJĘCIE „PRAWA KONSTITUCYJNEGO”	17
2. PRZEDMIOT PRAWA KONSTITUCYJNEGO	19
3. PRAWO KONSTITUCYJNE W SYSTEMIE PRAWA	21
ROZDZIAŁ II. ŹRÓDŁA PRAWA KONSTITUCYJNEGO	22
1. OGÓLNE WIADOMOŚCI O KONSTITUCJI	23
Nazwa	23
Geneza konstytucji pisanej	24
Konstytucja jako ustawa zasadnicza	25
Kontrola konstytucyjności prawa	26
2. TREŚĆ KONSTITUCJI	30
3. FORMA KONSTITUCJI	33
Sposób uchwalania	33
Tryb zmiany konstytucji	35
Systematyka konstytucji	38
Ustawa konstytucyjna	38
4. INNE ŹRÓDŁA PRAWA KONSTITUCYJNEGO	39
ROZDZIAŁ III. PRAWO KONSTITUCYJNE W LATACH 1944–1989	44
1. TWORZENIE PODSTAW USTROJOWYCH (OKRES KRAJOWEJ RADY NARODOWEJ 1944–1946)	45
Dwa ośrodki władzy	45
Struktura organów państwowych	47
Referendum i wybory	48
2. USTRÓJ KONSTITUCYJNY W LATACH 1947–1952. MAŁA KONSTITUCJA	49
Ogólna charakterystyka okresu Sejmu Ustawodawczego	49
Władza ustawodawcza	51
Władza wykonawcza	52
Przygotowanie konstytucji	53
3. USTRÓJ KONSTITUCYJNY W LATACH 1952–1989	54
Charakterystyka Konstytucji z 1952 r.	54
Zasady ustroju politycznego państwa	55
Sytuacja prawna jednostki – prawa i wolności obywateli	57
System organów państwowych	57
Naczelne organy władzy państwowej	59
Naczelne organy administracji państwowej	64
Terenowe organy władzy i administracji państwowej	65
Sądy i prokuratura	65
Zmiany Konstytucji w latach 1952–1989	66

ROZDZIAŁ IV. TRANSFORMACJA USTROJU POLITYCZNEGO W LATACH 1989–1997	67
1. PRZESŁANKI I ZAKRES REFORM POLITYCZNO–USTROJOWYCH Z 1989 R.	67
Uwarunkowania i geneza reform ustrojowych „okrągłego stołu”	67
Konferencja „okrągłego stołu” – przebieg obrad, zakres reform ustrojowych państwa i ich konsekwencje polityczne	71
2. KSZTAŁTOWANIE PODSTAW USTROJOWYCH III RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W LATACH 1989–1992	75
Charakterystyka zakresu zmian ustrojowych w latach 1989–1992	75
Reforma ustroju politycznego państwa „realnego socjalizmu” w nowelizacji Konstytucji PRL z 7 kwietnia 1989 r.	76
Wybory parlamentarne z czerwca 1989 r. i ich konsekwencje polityczno–ustrojowe dla procesu transformacji w Polsce	78
Stanowienie podstaw konstytucyjno–ustrojowych państwa liberalno–demokratycznego	80
3. USTRÓJ POLITYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W OKRESIE OBOWIĄZYWANIA MAŁEJ KONSTYTUCJI (1992–1997)	82
Geneza Małej Konstytucji z 17 października 1992 r.	82
Ogólna charakterystyka Małej Konstytucji z 17 października 1992 r.	85
Charakterystyka rozwiązań ustrojowych w Małej Konstytucji	86
ROZDZIAŁ V. PRZYGOTOWANIE, UCHWALENIE I OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA KONSTYTUCJI Z 1997 R.	89
1. PRACE KONSTYTUCYJNE W LATACH 1989–1991	89
Prace Sejmu X kadencji nad projektem przyszłej konstytucji	89
Prace Senatu I kadencji nad projektem przyszłej konstytucji	90
2. PRACE KONSTYTUCYJNE W LATACH 1991–1997	91
Regulacje dotyczące trybu przygotowania i uchwalenia Konstytucji RP	91
Prace nad projektem konstytucji w latach 1992–1993	95
Prace nad projektem konstytucji w latach 1993–1997	96
3. SYSTEMATYKA I OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA KONSTYTUCJI RP	100
ROZDZIAŁ VI. KONSTYTUCYJNE ZASADY USTROJU	106
1. POJĘCIE „ZASAD NACZELNYCH”	107
2. ZASADA REPUBLIKAŃSKIEJ FORMY RZĄDU	107
3. ZASADA DEMOKRATYCZNEGO PAŃSTWA PRAWNEGO	109
Państwo prawne	109
Demokratyczne państwo prawne	110
4. ZASADA AUTONOMII I WZAJEMNEJ NIEZALEŻNOŚCI ORAZ WSPÓŁDZIAŁANIA W STOSUNKACH MIĘDZY PAŃSTWEM A KOŚCIOŁAMI I INNYMI ZWIĄZKAMI WYZNANIOWYMI	111
5. ZASADA WOLNOŚCI I PRAW CZŁOWIEKA I OBYWATELA	115
6. ZASADA SUWERENNOŚCI NARODU	117
Suwerenność narodu według J.J. Rousseau	117
Nierussowskie rozumienie suwerenności narodu	118
7. ZASADA REPREZENTACJI POLITYCZNEJ	119
Pojęcie „reprezentacji”	119
Klasyczna koncepcja reprezentacji wobec istnienia partii politycznych	120
Pojęcie „mandatu przedstawicielskiego”	121

Instytucje demokracji bezpośredniej	122
Instytucje demokracji bezpośredniej w Polsce	123
Istota referendum	124
Referendum w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa	125
Referendum w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej ...	125
Referendum zatwierdzające zmianę Konstytucji RP	125
Organizacja referendum	125
Wynik referendum	126
Ważność referendum	126
Realizacja wyniku referendum	127
Obywatelska inicjatywa ustawodawcza	127
8. ZASADA PODZIAŁU WŁADZY I RÓWNOWAGI WŁADZ	127
9. ZASADA DWUIZBOWOŚCI	130
10. ZASADA PLURALIZMU POLITYCZNEGO	134
Zasady tworzenia partii	134
Ustawa o partiach politycznych	135
Równość partii wobec prawa	138
Funkcje partii	138
11. ZASADA PARLAMENTARNEGO SYSTEMU RZĄDÓW	139
12. ZASADA ODRĘBNOŚCI I NIEZALEŻNOŚCI SĄDÓW I TRYBUNAŁÓW	141
13. ZASADA SPOŁECZNEJ GOSPODARKI RYNKOWEJ	143
Wolność działalności gospodarczej	144
Własność prywatna	145
14. ZASADA DECENTRALIZACJI WŁADZY PUBLICZNEJ I SAMORZĄDU TERYTORYALNEGO	146
ROZDZIAŁ VII. PODSTAWOWE WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA	
I OBYWATELA	148
1. STATUS JEDNOSTKI W PAŃSTWIE	149
Wprowadzenie	149
Ideologia praw jednostki i podstawowe pojęcia	150
Międzynarodowa ochrona praw jednostki	158
2. PRAWA I WOLNOŚCI OBYWATELSKIE NA GRUNCIE KONSTYTUCJI Z 1952 R. I MAŁEJ KONSTYTUCJI Z 1992 R.	159
Koncepcja i konstytucyjna regulacja praw podstawowych	159
Realizacja praw podstawowych	161
3. WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA WEDŁUG KONSTYTUCJI RP Z 1997 R.	164
Założenia	164
Systematyka, charakterystyka normowania wolności i praw oraz środki ich ochrony ...	167
Podstawowe obowiązki	171
ROZDZIAŁ VIII. KONSTYTUCYJNY SYSTEM ŹRÓDEŁ PRAWA	173
1. UWAGI OGÓLNE	173
2. AKTY PRAWA POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCE	174
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	175
Ustawa	177
Umowy międzynarodowe	179

Rozporządzenie	180
Akty prawa miejscowego	181
3. AKTY PRAWA WEWNĘTRZNEGO	181
4. AKTY PRAWNE SPOZA ROZDZIAŁU III KONSTYTUCJI	182
ROZDZIAŁ IX. SYSTEM ORGANÓW PAŃSTWOWYCH W ŚWIELE KONSTYTUCJI	184
1. POJĘCIE „SYSTEMU ORGANÓW PAŃSTWOWYCH”	184
2. CZYNNIKI WYZNACZAJĄCE KSZTAŁT SYSTEMU ORGANÓW PAŃSTWOWYCH	185
3. KSZTAŁT SYSTEMU ORGANÓW PAŃSTWOWYCH W ŚWIELE KONSTYTUCJI	189
Organy ustawodawcze	190
Organy wykonawcze	190
Sądy i trybunały	192
Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	192
Samorząd	193
ROZDZIAŁ X. PRAWO WYBORCZE	192
Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	192
Samorząd	193
ROZDZIAŁ XI. PRAWO WYBORCZE	192
Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	192
Samorząd	193
DZIAŁ X. PRAWO WYBORCZE	194
1. POJĘCIA „PRAWA WYBORCZEGO” I „SYSTEMU WYBORCZEGO”	195
2. FUNKCJE PRAWA WYBORCZEGO	196
3. KONSTYTUCYJNE ZASADY PRAWA WYBORCZEGO W POLSCE	198
Zasada powszechności	199
Zasada równości	202
Zasada bezpośredniości	207
Zasada tajności głosowania	208
Zasady ustalania wyników wyborów	209
4. TRYB PRZEPROWADZANIA WYBORÓW DO SEJMU I SENATU	214
Zarządzanie wyborów i kalendarz wyborczy	214
Tryb zgłaszania kandydatów	214
Stwierdzenie ważności wyborów	218
Wygaśnięcie i obsadzenie mandatu w czasie kadencji	222
DZIAŁ XI. SEJM I SENAT	228
1. POZYCJA USTROJOWA, STRUKTURA I KOMPETENCJE	228
2. TRYB I ZASADY FUNKCJONOWANIA	233
3. STATUS PRAWNY POSŁA I SENATORA	236
Charakter mandatu przedstawicielskiego	236
Niepołączalność stanowisk oraz inne gwarancje niezależności przedstawiciela	238
Immunitet parlamentarny	242
Warunki wykonywania mandatu	245
Szczegółowe kompetencje posłów i senatorów	248
Prawo do zrzeszania się w kluby, koła i zespoły poselskie	249
Prawa posłów i senatorów w izbie	251
4. ORGANIZACJA WEWNĘTRZNA SEJMU I SENATU	251
Marszałek	253
Prezydium izby	254
Konwent Seniorów	256
Komisje	257

Tryb pracy komisji	261
5. POSIEDZENIA SEJMU I SENATU	263
Zwoływanie posiedzeń, porządek obrad	263
Obrady	265
Dyskusja	265
Głosowanie	267
6. FUNKCJA USTAWODAWCZA	269
Tryb ustawodawczy	270
Inicjatywa ustawodawcza	271
Rozpatrywanie projektu ustawy przez Sejm	275
Prace Senatu nad ustawą; uchwalenie ustawy przez Sejm	277
Podpisanie ustawy przez Prezydenta RP	279
Procedury szczególne	280
Projekt pilny	283
7. FUNKCJA KONTROLNA	285
Wotum nieufności	287
Kontrola wykonania ustawy budżetowej	288
Interpelacje i zapytania poselskie	288
Informacje bieżące Rady Ministrów	289
Oświadczenia poselskie i senatorskie	290
Kontrolne uprawnienia komisji	290
Kontrola wykonywania ustaw	292
ROZDZIAŁ XII. PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ	293
1. CHARAKTERYSTYKA KONSTYTUCYJNEGO STANOWISKA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ	293
Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w systemie podziału władzy	293
Funkcje ustrojowe	296
Zasady i tryb odpowiedzialności Prezydenta RP	300
2. ZASADY WYBORU PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ	302
Założenia ogólne	302
Zasady i tryb powszechnych wyborów Prezydenta RP	303
Zarządzanie wyborów, tryb zgłaszania kandydatów oraz ustalanie ważności wyboru Prezydenta RP	304
Prawne warunki wybieralności na urząd prezydenta	305
Kadencja, objęcie urzędu i wygaśnięcie mandatu Prezydenta RP	307
3. AKTY URZĘDOWE PREZYDENTA	309
Pojęcie i klasyfikacja aktów urzędowych Prezydenta	309
Kontrasygnata aktów urzędowych Prezydenta	312
Prerogatywy Prezydenta	314
4. KOMPETENCJE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ	315
Klasyfikacja kompetencji	315
Kompetencje głowy państwa	316
Kompetencje w zakresie spraw zagranicznych	316
Kompetencje w zakresie zwierzchnictwa Sił Zbrojnych, obronności i bezpieczeństwa państwa na czas pokoju i wojny	319
Klasyczne uprawnienia głowy państwa	321
Kompetencje arbitrażu politycznego i równoważenia władz	322
Kompetencje w stosunku do parlamentu (Sejmu i Senatu)	322

Kompetencje w stosunku do rządu	324
Kompetencje w stosunku do władzy sądowniczej	326
Inne kompetencje Prezydenta	327
Kompetencje ustrojowe	327
Kompetencje kreacyjne, organizacyjne oraz w zakresie kierownictwa państwowego i wewnętrznego w Kancelarii Prezydenta RP	328
Pozostałe kompetencje określone w ustawach	328
5. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POZYCJI PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W SYSTEMIE USTROJOWYM PAŃSTWA	329
ROZDZIAŁ XIII. RADA MINISTRÓW I ADMINISTRACJA RZĄDOWA	330
1. KWESTIE TERMINOLOGICZNE	331
2. USTROJOWA ROLA RADY MINISTRÓW	334
3. SKŁAD RADY MINISTRÓW	335
4. TRYB POWOŁYWANIA RADY MINISTRÓW	336
Rola Prezydenta i Sejmu	336
Rola Prezesa Rady Ministrów w tworzeniu rządu	340
5. ZMIANY W SKŁADZIE RADY MINISTRÓW	342
6. PROBLEM ODPOWIEDZIALNOŚCI RADY MINISTRÓW	342
Odpowiedzialność polityczna Rady Ministrów	343
Odpowiedzialność konstytucyjna członków Rady Ministrów	345
7. KOMPETENCJE RADY MINISTRÓW	346
Wykonywanie ustaw	346
Stanowienie prawa	346
Składanie sprawozdań i informacji	348
Funkcja kierowniczo-koordynacyjna	349
8. TRYB FUNKCJONOWANIA RADY MINISTRÓW	350
9. PREZES RADY MINISTRÓW	352
10. PRAWNY CHARAKTER MINISTRÓW	354
11. ADMINISTRACJA RZĄDOWA	356
ROZDZIAŁ XIV. USTRÓJ PRAWNY SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	359
1. KONSTRUKCJA PRAWNA GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA	360
2. KOMPETENCJE GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA	362
3. SPRAWOWANIE WŁADZY W GMINIE, POWIECIE I WOJEWÓDZTWIE	364
Wybory organów stanowiących	364
Wybory organów wykonawczych	366
Referendum lokalne	368
Pojęcie referendum lokalnego	368
Wniosek o przeprowadzenie referendum	368
Tryb przeprowadzania oraz ustalania i ogłaszania wyników referendum	369
Rodzaje referendum lokalnego	370
Organy stanowiące i wykonawcze	370
4. CHARAKTER MANDATU PRZEDSTAWICIELSKIEGO	372
5. AKTY PRAWA MIEJSCOWEGO STANOWIONE PRZEZ ORGANY SAMORZĄDU	373
6. MIENIE JEDNOSTEK SAMORZĄDU	374

7. ZWIĄZKI, STOWARZYSZENIA, POROZUMIENIA GMINNE I POWIATOWE	374
8. UDZIAŁ W MIĘDZYNARODOWYCH ZRZESZENIACH SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH I REGIONALNYCH	375
9. NADZÓR NAD DZIAŁALNOŚCIĄ SAMORZĄDU	375
ROZDZIAŁ XV. SĄDY I TRYBUNAŁY	377
1. USTRÓJ I WŁAŚCIWOŚĆ SĄDÓW	378
Sąd Najwyższy	378
Sądy powszechne	380
Sądy administracyjne – Naczelny Sąd Administracyjny	382
Sądy wojskowe	385
2. KONSTYTUCYJNE ZASADY ORGANIZACJI I POSTĘPOWANIA SĄDÓW	386
Zasady ustrojowe	386
Zasada niezawisłości sądu	386
Zasada instancyjności	390
Zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości	391
Zasada jednolitości sądów	392
Zasady o charakterze praw człowieka	392
Prawo do sądu	392
Zasada jawności	394
Zasada <i>nullum crimen nulla poena sine lege</i>	395
Zasada prawa do obrony	395
Zasada domniemania niewinności	397
3. KRAJOWA RADA SĄDOWNICTWA	397
4. TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY	399
Istota i ewolucja kontroli konstytucyjności prawa w Polsce	399
Pozycja i ustrój Trybunału Konstytucyjnego	401
Właściwość i zakres kontroli Trybunału Konstytucyjnego	403
Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym	409
Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego	411
5. TRYBUNAŁ STANU	412
Istota odpowiedzialności konstytucyjnej	412
Zakres odpowiedzialności konstytucyjnej	413
Organizacja Trybunału Stanu	416
Postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności konstytucyjnej	416
6. SĄDY I TRYBUNAŁY A PRAWO WSPÓLNOTOWE	419
ROZDZIAŁ XVI. ORGANY KONTROLI PAŃSTWOWEJ I OCHRONY PRAWA	421
1. NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI	422
Geneza najwyższego organu kontroli w Polsce	422
Pozycja ustrojowa Najwyższej Izby Kontroli	423
Organizacja Najwyższej Izby Kontroli	426
Zadania, zakres działania i tryb postępowania Najwyższej Izby Kontroli	429
Podmiotowy i przedmiotowy zakres działania	429
Tryb działania Najwyższej Izby Kontroli	434
2. RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH	436
Istota i znaczenie instytucji ombudsmana	436
Geneza i pozycja ustrojowa Rzecznika Praw Obywatelskich	438

Zakres działania Rzecznika Praw Obywatelskich	442
Tryb i zasady funkcjonowania Rzecznika Praw Obywatelskich	443
3. KRAJOWA RADA RADIOFONII I TELEWIZJI	447
Pozycja ustrojowa Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	447
Struktura Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	449
Zakres kompetencji i tryb funkcjonowania Rady	452

ROZDZIAŁ XVII. KONSTITUCYJNE ASPEKTY AKCESJI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

DO UNII EUROPEJSKIEJ	454
1. UWAGI WSTĘPNE	454
2. ZMIANY W FUNKCJONOWANIU PARLAMENTU POLSKIEGO	455
3. CHARAKTER PRAWN USTAWY PO WEJŚCIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ	458
4. WYBRANE ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE KONSEKWENCJI AKCESJI DLA POZYCJI USTROJOWEJ ORGANÓW WŁADZY WYKONAWCZEJ	460
5. ROLA PARLAMENTU POLSKIEGO W UNII EUROPEJSKIEJ	461
6. NOWE ŹRÓDŁA PRAWA WPROWADZONE PRZEZ TRAKTAT KONSTITUCYJNY	462